

عنوان پژوهش: مشارکت جامعه در روستاها در شرایط پاندمی چگونه می تواند به نظام سلامت

کمک کند؟ مورد مطالعه روستای گلین قیه – آذربایجان شرقی

نام نویسندگان: دکتر سودابه وطن خواه – دکتر اعظم چوپانی* – سیدحسن اریکان

وابستگی سازمانی نویسنده مسئول: مرکز تحقیقات علوم مدیریت و اقتصاد سلامت، پژوهشکده مدیریت سلامت، دانشگاه علوم

پزشکی ایران، تهران، ایران

نکته: نتایج این مطالعه در مجله Health Education and Health Promotion. 2022;10(2):347-352 چاپ شده است.

مقدمه

- مشارکت جامعه **یکی از اصول اساسی مراقبتهای بهداشتی اولیه** است که در بیانیه آلماتا، سازمان جهانی بهداشت (۱۹۷۸) آورده شده است.
- به معنی مشارکت مردم محلی در پروژه ها یا مداخلات و فعالیتهای بهداشتی می باشد.
- **“بهداشت به وسیله مردم” و “قراردادن سلامت مردم در دست خود آنها”** توصیف شده است.
- ابعاد زیادی از **دادن اطلاعات تا مشارکتهای فعال** را شامل می شود.
- هدف از مشارکت جامعه **درگیر کردن مردم در تصمیم گیریها، برنامه ریزیها، طراحی، حاکمیت و ارائه خدمت و سیاستها** می باشد
- رویکرد مشارکت جامعه می تواند از طیف **مشاوره از شهروندان (تاثیر کم روی تصمیمات) تا شراکت و رهبری** که در آن شهروندان **حق تصمیم گیری** دارند؛ گسترده باشد.

- انتخاب نوع روش مشارکت به عواملی چون شرایط جامعه، وجود محیط حامی مشارکت، وجود و انتخاب پروژه های تاثیرگذار، ارتقای مهارتها و توانمندسازی و موقعیتی که این برنامه ها در آن پیاده سازی شده است بستگی دارد.

- رعایت اصولی مانند استفاده از افراد آشنا به اجتماع، بسیج منابع محلی، مشارکت دادن افراد در نظارت به برنامه، تعهد سیاسی دولت و سازمانهای فراهم کننده خدمت برای اجرای موفق برنامه ها و توجیه مردم و ذینفعان در پیشبرد موثر و تداوم برنامه اهمیت دارند.

- در کشورهای با درآمد پایین و متوسط نوآوریهای مشارکت جامعه به عنوان یک توانمندساز حیاتی برای پاسخ به بیماریهای عفونی مطرح می شود.

- همچنین ظرفیتهای مشارکت مردم مخصوصا در جاهایی که نظام سلامت منابع کمی دارد به عنوان منبع کلیدی در تغییر رفتار و ارائه پیامدهای سلامتی عنوان می شود.

در **ایران** نیز دسترسی به بهداشت و درمان مناسب برای همه مردم **در قانون اساسی** تاکید شده است و

لذا توجه به مراقبتهای بهداشتی اولیه در کشور **یک اولویت** است. در این جهت مشارکت دادن **نیروهای**

داوطلب به عنوان **یک راهکار مناسب** برای **گسترش خدمات بهداشتی در جامعه** مورد توجه قرار

گرفته است.

در ابتدای شروع پاندمی کرونا، در **یکی از روستاهای آذربایجان شرقی** نوآوری در خصوص مشارکت جامعه در کنترل بیماری با **مشارکت جوانان، مرکز جامع سلامت و بسیج** به وجود آمد که در مدت زمان اجرای این نوآوری موردی از مرگ و میر در آن روستا گزارش نشد، البته بعد از مدتی به دلایلی از جمله طولانی شدن مدت زمان پاندمی و لزوم بازگشت افراد به محیطهای کاری و ارتباطات گریزناپذیر با بیرون از جامعه در جهت رفع نیازهای افراد و ادامه نوآوری انجام نشد و این روستا هم درگیر بیماری کرونا شد و تعدادی از افراد فوت کردند و تعدادی نیز به بیماری دچار شدند.

در این مطالعه به بررسی نوآوریهای مشارکت جامعه در این روستا پرداخته شده است.

گزارش فعالیت اجتماعی انجام شده

- این پژوهش یک مطالعه **موردی است** که با هدف بررسی تاثیر مشارکت جامعه در کنترل اپیدمی کرونا انجام شد.
- از روشهای **مشاهده، مصاحبه و بررسی اسناد** برای گردآوری داده ها استفاده شد.
- مصاحبه ها به صورت باز انجام و برای اینکه نظرات همه افراد ذینفع بررسی شود **مسئولین روستا، مسئولین کمپین و مردم،** در مصاحبه شرکت داده شدند.
- مصاحبه ها **یادداشت برداری و پیاده سازی** شدند،
- همچنین با **حضور در محل و مشاهده نحوه انجام کار** نسبت به گردآوری داده ها اقدام شد،
- علاوه بر آن **بررسی اسناد مرتبط و پیگیری اخبار و گزارشات در شبکه های اجتماعی روستا** انجام شد.
- داده ها پیاده سازی و کدگذاری و با **تحلیل تماتیک** تحلیل شدند که در **نهایت ۴۵ کد، شش زیر تم و سه تم** به دست آمد.

تم های مدیریت که شامل زیر تم مدیریت و رهبری، تم اعتماد که شامل زیر تم های کار تیمی و اعتماد، و در نهایت تم شفافیت که شامل شفافیت و پاسخگویی بود.

کد	زیر تم	تم	کد	زیر تم	تم										
توسعه مراقبتهای درمانی	مدیریت	مدیریت	مدیریت	کار تیمی	دعوت از کلیه روستاییان										
پیشگیری از همه گیری															
تامین کردن															
تامین افراد															
ورودی روستا															
پایش															
ضد عفونی کردن															
اطلاع رسانی کردن															
ارسال پیامک															
کمپین															
توزیع در بین مردم روستا	رهبری	شفافیت	شفافیت	احساس اعتماد	شماره حساب معتمدین روستا										
تولید ماسک															
احساس مسئولیت اجتماعی															
ملحق شدن به کمپین															
علاقه مند به مشارکت	پاسخگویی		شفافیت			پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	شورای روستا							
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان									پاسخگویی	شفافیت	پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	تقاضای کمک مادی		
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان		پاسخگویی		شفافیت	پاسخگویی									گزارش هزینه کرد	هرچقدر در توان دارند
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان	پاسخگویی		شفافیت			پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	کمکهای مالی داوطلبانه							
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان									پاسخگویی	شفافیت	پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	داوطلبین		
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان		پاسخگویی		شفافیت	پاسخگویی									گزارش هزینه کرد	اعضای بسیج
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان	پاسخگویی		شفافیت			پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	جوانان روستا							
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان									پاسخگویی	شفافیت	پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	امیدواری		
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان		پاسخگویی		شفافیت	پاسخگویی									گزارش هزینه کرد	کمک
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان	پاسخگویی		شفافیت			پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	ما							
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان									پاسخگویی	شفافیت	پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	وظایف ما		
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان		پاسخگویی		شفافیت	پاسخگویی									گزارش هزینه کرد	امید به خدا
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان	پاسخگویی		شفافیت			پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	نیروهای افتخاری							
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان									پاسخگویی	شفافیت	پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	تشکر از ساکنان		
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان		پاسخگویی		شفافیت	پاسخگویی									گزارش هزینه کرد	می توانید بعداً به " ستاد مرکزی بروید و سهم خود را دریافت کنید".
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان	پاسخگویی		شفافیت			پاسخگویی	گزارش هزینه کرد	همروستاییان عزیز							
دعوت کردن															
گزارش مالی															
کمکهای نقدی															
اعلام مبالغ جمع آوری شده توسط شرکت کنندگان															

نتایج و پیامدها :

- یافته های مطالعه در تم مدیریت نشان داد، مشارکت مردمی از طریق دهیاری و شورای اسلامی

روستا با هماهنگی مرکز بهداشتی و درمانی روستایی و همچنین مشارکت نیروهای بسیج و

مردمی مدیریت شد.

- شماره حساب دهیاری و یکی از معتمدین روستا اعلام شد و از همه خواسته شد که در صورت تمایل

به اندازه توان برای کمک به ضدعفونی کردن معابر و کنترل ورودیها و خروجیهای روستا کمک کنند، بخش

بزرگی از مردم روستا، حتی افرادی که در حال حاضر در جایی دیگر زندگی می کردند، به اندازه توانایی

شان به حساب اعلام شده پول واریز کردند.

🌹 اخبار گلین قیه و حومه 🌹

🌹🌹🌹 به نام خدا 🌹🌹🌹

همروستایان عزیز بار دیگر همت کنید

(پویش مردمی "هاممولخجان" گلین قیه ایها در
کنترل ویروس کرونا)

#اولین_پویش_مردمی_ک_هر_هفته_گزارش_ع
مل_کرد_و_دربین_مردم_شفاف_سازی_میکند.
دست بوس همه ی همروستایان عزیز هستیم.

با توجه به شیوع ویروس کرونا در دنیا که به
همه ما یاد داده که بدون حفاظت از سلامت
دیگران نمی توانیم سلامت خود و اطرافیانمان
را حفظ کنیم بر آن شدیم تا پویش مردمی
"هاممولخجان" را در کنترل ویروس کرونا راه
اندازی کنیم. لذا از همه همشهریان عزیز در
اقصى نقاط ایران که احساس مسئولیت
اجتماعی می کنند درخواست می گردد تا با
ترویج و پیوستن به این پویش در گسترش
خدمات بهداشتی و پیشگیری از شیوع این
ویروس در روستای مادریمان تلاش کنیم. براین
اساس تقاضا می شود در این امر خیر و پویش
مردمی شرکت نموده و با کمک های نقدی خود به
شماره حساب ۵۸۵۹۸۳۱۱۱۵۴۵۷۰۳۷ بنام جواد

تم اعتماد نشان داد که کانکس برای استقرار تیم در ورودی روستا، تب سنج و تانکر آب به

صورت داوطلبانه از طرف ساکنان روستا در اختیار تیم قرار گرفت؛

همچنین هزینه حمل کانکس به محل تعیین شده و تهیه ناهار و شام برای افراد کشیک از جمله

مشارکتهای مردمی بود.

جوانان روستا به صورت داوطلبانه و شیفی، در سه شیفت و ۲۴ ساعته در ورودی روستا مستقر شده و

نسبت به اندازه گیری درجه حرارت افراد ورودی به روستا و ضد عفونی وسایل نقلیه آنها اقدام می کردند

و در صورت داشتن تب، افراد به مرکز بهداشتی و درمانی هدایت می شدند.

همچنین جمعی از زنان روستا که در خیاطی مهارت داشتند توسط شورای اسلامی روستا و دهیاری در یکی از

مدارس به کار **دوخت ماسکهای پارچه ای** برای مردم پرداختند که ماسکهای تولید شده **پس از استریل شدن**

در بین مردم پخش شد.

- از محل منابع به دست آمده ، افرادی از مردم روستا برای **ضد عفونی معابر اصلی و فرعی** و خیابانهای روستا استخدام شدند.
- **با نظارت کارشناسان بهداشت محیط مرکز بهداشتی و درمانی روستایی** ضد عفونی معابر انجام شد.
- همچنین **محلول ضد عفونی و الکل ۷۰٪** نیز از محل منابع جمع آوری شده **خریداری شده** و در درب منازل افراد تحویل داده شد.

- و در نهایت **تم شفافیت و پاسخگویی** مسئولین، **گزارشهای مالی شفاف** که از

نحوه هزینه کرد مبالغ دریافتی ارائه می شد را نشان می داد،

- **گزارشهای مالی و عملکرد**، جهت شفافیت به صورت دوره ای از طریق کانال روستا

به مردم ارائه شد.

«گزارش شماره ۲۱: صورت حساب مالی مرحله ۲»

با سلام و احترام؛

ضمن عرض تبریک سال نو، از اهالی محترم روستای گلین قیه و همروستائیان در اقصی نقاط ایران که در راستای مبارزه با شیوع بیماری کرونا با پیوستن به پوش مردمی "هاممولخجان" و با کمک‌های نقدی خود، اتحاد و انسجام گلین قیه را که پیش قدم در منطقه آذربایجان بوده را تبریک عرض نموده و نهایت سپاسگزاری را داریم. از ابتدای تشکیل این پوش تا به امروز و به حول قوه الهی و با مشارکت همشهریان عزیز مبلغ ۳۰۵.۶۵۰.۰۰۰ ریال جمع آوری گردیده که گزارش هزینه های انجام شده جهت شفاف سازی و اطلاع همشهریان به شرح ذیل به حضورتان گزارش میگردد؛ (بغیر از هزینه های گزارش مرحله اول)

۱- خرید لوازم و ابزار آلات مورد نیاز برای تهیه و دوخت ماسک به مبلغ ۱۵.۳۰۰.۰۰۰ ریال

۲- خدمات تراکتوری جهت ضد عفونی به مبلغ ۴.۸۰۰.۰۰۰ ریال

۳- خرید حبوبات و مواد پروتئینی جهت تهیه ناهار عوامل ستاد جهت پایش در ورودی روستا به مبلغ ۳.۴۲۰.۰۰۰ ریال

۴- خرید باطری برای دستگاههای تب سنج و خرید دستکش به مبلغ ۱.۳۶۰.۰۰۰ ریال

۵- خرید آهک و کرایه حمل و نقل به مبلغ ۱۴.۶۰۰.۰۰۰ ریال

۶- خدمات کارگری به مبلغ ۴.۰۰۰.۰۰۰ ریال

جمع کل هزینه های مرحله دوم به مبلغ ۴۳.۴۸۰.۰۰۰ ریال میباشد.

هزینه های گزارش مرحله اول نیز به مبلغ ۷۵.۱۰۰.۰۰۰ ریال بوده که قبلاً" اطلاع رسانی شده است.

لازم به ذکر است واریزیها به حساب دهیاری نیز حدود ۵۵.۰۰۰.۰۰۰ ریال بوده که در حساب دهیاری موجود میباشد.»

نتیجه گیری نهایی و پیشنهادات:

- از جمله مهمترین اقداماتی که از طریق این نوآوری مشارکت جامعه صورت گرفت، **مشارکت اکثر افراد**

روستا در تامین مالی کمپین، **بسیج نیروهای مردمی** برای مقابله و کنترل اپیدمی کرونا، **استقرار**

تیمهای اندازه گیری درجه حرارت و تب مسافران ورودی و **ضدعفونی وسایل نقلیه** در ورودی

روستا، ضدعفونی **مکرر معابر** و خیابانهای روستا با استفاده از محلولهای ضدعفونی و همچنین **آهک**

پاشی معابر اصلی، تهیه **ماسک های پارچه ای** و استریل کردن آنها و تحویل درب منازل مردم به

تعداد اعضای خانوار ، **تامین ماده ضدعفونی** و الکل ۷۰٪ و تحویل درب منازل بود.

- آموزشهایی که از طریق صدا و سیما و شبکه های اجتماعی به مردم داده می شد در

خصوص حفظ فاصله اجتماعی، نحوه ضدعفونی وسایل منزل، لزوم ماندن در خانه و ... کمک

بزرگی به کنترل بیماری در روستا نمود،

- همچنین شفافیت در ارائه گزارش های عملکرد ، در مردم نسبت به مسئولین و عملکرد آنها

اطمینان ایجاد نمود و بنابراین در تامین مالی و قبول توصیه ها کمک می کردند.

یکی از عوامل موثر در مشارکت مردم ، زمینه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی مردم،

بالابودن سطح سواد سلامت و احساس مسئولیت اجتماعی افراد در خصوص مراقبت

از سلامت خود و سایر افراد می باشد که در این زمینه نظام شبکه بهداشت و درمان در

ایران سالهاست که تلاش می کند ، آموزشهای مستقیم توسط مراقبین سلامت و بهورزان،

تربیت رابطین بهداشتی و در سالهای اخیر سفیران سلامت از جمله راهکارهای افزایش سواد

سلامت در ایران بوده است.

- یافته دیگری که در مطالعه وجود داشت **وجود گزارشات و بازخوردهای**

مکرر و دقیق و شفاف در تمامی زمینه های همکاری به افراد بود که همین

امر یکی از عوامل اطمینان مردم به کمپین و مشارکت داوطلبانه آنها در کمک

به آن بود. **ثمین صدیقی و همکاران** شفافیت را یکی از معیارهای **حاکمیت**

خوب بیان می کند.

- یکی دیگر از عواملی که در موفقیت این نوآوری به نظر می آید که موثر باشد، **مشارکت**

افراد محلی و توانمندبودن افراد جامعه بوده است که به صورت داوطلبانه برای محافظت

از سلامت خود و دیگران پیش قدم شده بودند و در تمام مدت برقراری کمپین هماهنگی

بین دهیاری، بسیج، نیروهای مردمی و مرکز بهداشتی و درمانی وجود داشت و در نهایت ،

اعتماد مردم به برگزارکنندگان کمپین توانست به موفقیت آن کمک کند.

- با توجه به یافته های مطالعه به نظر می رسد که **استفاده از ظرفیتهای مشارکت جامعه در جوامع روستایی** می تواند در کنترل شیوع بیماریهای واگیردار **کمک کننده** باشد که این امر به وضعیت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی افراد روستا می تواند مرتبط باشد.
- همچنین **بالا بودن سواد سلامت و احساس مسئولیت افراد** در برابر سلامتی خود، در پیش برد این اهداف می تواند کمک کننده باشد.
- از طرف دیگر **بسیج منابع محلی، حمایت های سیاسی و ارائه مشاوره های تخصصی توسط سیستم بهداشت و درمان اعتماد مردم را می تواند به دنبال داشته باشد و ارائه گزارشهای شفاف و دقیق بر آگاهی و اطمینان مردم از انجام کارها کمک می کند.**

در نهایت بر اساس نتایج به دست آمده:

بنابراین به نظر می آید که برای پیشگیری از شیوع بیماریهای واگیردار

مشارکت جامعه می تواند به عنوان یکی از راههای کمک در برنامه ریزیهای آتی

مد نظر قرار بگیرد.

پایان